

שר העבודה
MINISTER OF LABOR

י' אב, תשפ"ד
14 אוגוסט, 2024

לכבוד
עו"ד גלי בהרב מיארה
היועצת המשפטית לממשלה

ג.נ.

הנדון: עמדת הייעוץ המשפטי לממשלה בדבר תמיכות משרד העבודה במלש"בים חרדים בגין

תשלום שכר לימוד במעון או משפחתון בעקבות פסה"ד בבג"ץ 6198/23

סימוכין: מכתבו של די"ר גיל לימון המשנה ליועצת המשפטית לממשלה מיום 11.08.2024

1. כבר בראשית הדברים ייאמר כי אין לי אלא לתמוה על עמדתך כפי שהוצגה בחוות דעתך שבסימוכין אשר משום מה התעלמה לחלוטין משלל הטענות המשפטיות שהועלו בפגישות ובשיחות שקדמו לחוות דעתך זו. עד כי נדמה כי חוות דעתך נכתבה ונחתמה עוד בטרם נשמעה עמדתי, במנותק ממכלול הטענות המשפטיות המבוססים שהושמעו על ידי וע"י צוות לשכתי.
2. סבורני כי מן הראוי היה שכבר במכתבך שבסימוכין או למצער בלווה לו תהיה התייחסות לטענות המשפטיות כבדות המשקל שהוצגו על ידי. אך משזה לא נעשה עד עתה, יהיה זה מן הראוי שזה יעשה עתה כמתחייב מרשות מנהלית המחויבת לנמק את החלטותיה¹. כשלמותר לציין כי בין הנימוקים אמורה להיות התייחסות עניינית רלוונטית לטענות הנטענות.

ולהלן הטענות שהועלו בשיחות בעניין זה ואשר כאמור זכו להתעלמות מוחלטת בחוות הדעת.

3. העדר התייחסות ללשון התקנות אשר במפורש מתעלמות לחלוטין מחובתו של הלומד בגיוס כן או לא.

- 3.1 תקנה 2 א למבחני התמיכה "מבחנים למתן תמיכות של משרד העבודה אגף בכיר לעידוד תעסוקת הורים" (להלן: "המבחנים") קובע כך:

¹ בג"ץ 1086/19 התנועה לטוהר המידות נ' היועץ המשפטי לממשלה (נבו 2.5.2019); בג"ץ 2523/97 ימיני נ' היועץ המשפטי לממשלה [פורסם בנבו] (20.4.1997) "רשות מנהלית שמוקנית לה סמכות על פי דין רשאית ואף חייבת לנמק את החלטתה".

שר העבודה
MINISTER OF LABOR

2. הורה לומד:

א. הורה הלומד⁴ בהיקף של 24 שעות שבועיות (אקדמיות) לפחות באחד ממסלולי הלימודים המפורטים להלן בסעיפים (1) עד (9) להלן, ואולם, אם מדובר במשפחה שבראשה הורה עצמאי (משפחה חד הורית) או בהורה שיש לו שלושה פעוטות או יותר השוהים במעון או במשפחתון או בשניהם - היקף שעות הלימודים עומד על 20 שעות שבועיות (אקדמיות) לפחות.

בסעיף 7 אשר אף הוא נכלל למיטב הבנתו של הקורא הסביר בין הסעיפים 1 עד 9 המצוינים בסעיף הנ"ל נכתב כך.

7. לימודים במסגרת מוסדות תורניים הנתמכים על ידי משרד החינוך ומתקיים באותו מוסד פיקוח על נוכחות הלומדים במוסד מטעם משרד החינוך.

- הוא אומר כי בהתאם לאמור, הורה הלומד במוסד תורני נתמך על ידי משרד החינוך, 24 שעות שבועיות אקדמיות בלבד, זכאי לתמיכה.
- 3.2. בעוד עפ"י חוק דחיית שירות לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם, תשס"ב-2002 (להלן: "החוק") – עוד טרם בוטל החוק ע"י בג"צ, מי שלמד רק 24 שעות שבועיות היה מחויב בגיוס ולא היה יכול לדחות את שירותו בהתאם לחוק.
- סעיף 2 לחוק קובע 4 תנאים מצטברים לשם דחיית גיוס. התנאי הראשון הוא: (ציטוט) "הוא לומד בישיבה באופן סדיר, בהיקף שלא יפחת מארבעים וחמש שעות בשבוע (הדגשה לא במקור), למעט בתקופות חופשה שקבע השר; (סוף ציטוט).
- הוא אומר כי מי שלומד 24 שעות שבועיות בלבד, גם בתקופת קיומו של החוק, הוא היה חייב בגיוס ולמרות זאת המבחנים העניקו למשפחתו תמיכה בסבסוד המעונות.
- 3.3. מעובדה זו אני למד כי מבחני התמיכה התעלמו התעלמות מוחלטת מחובתו או אי חובתו של מי שתורתו אומנות להתייחס עפ"י חוק, ואין ולא הייתה כל סינרגיה בין החוק לבית מבחני התמיכה, לא בכדי.
- 3.4. לא זו אף זו, התעלמות מבחני התמיכה מחובת הגיוס איננה אך במשתמע, מעיון בסעיף 3 א, למבחני התמיכה נמצא כי נקבע סעיף תמיכה ייעודי למי שבאופן אקטיבי אינו עומד בתנאי החוק לדחיית שירות, עובדה זו יש בה בכדי להצביע על התעלמות מפורשת ומכוונת שאיננה ניתנת לפרשנות אחרת מלבד העדר התייחסות לחובת הגיוס. סעיף 3 א למבחנים קובע כך:

שר העבודה
MINISTER OF LABOR

3. הורה עובד ולומד:

הורה, שהוא לומד ועובד, שמתקיים לגביו אחד מאלה:

- א. הורה לומד באחד ממסלולי הלימוד המפורטים בסעיף 4א(2)(א) לעיל בהיקף **הפחות** מ-24 ש"ש לרבות הורה הלומד לתואר ראשון לפחות קורס אחד המזכה בנקודות זכות לתואר במסגרת האוניברסיטה הפתוחה.

הוי אומר כי בהתאם למבחני התמיכה תלמיד ישיבה שתורתו אומנותו יכול לעבוד וללמוד ועדיין להיות זכאי למבחני התמיכה. וזאת למרות שבהתאם לסעיף 2 (2) לחוק דחיית שירות התנאי לדחיית שירות לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם הינו: "הוא אינו עוסק בכל עיסוק נוסף על לימודיו בישיבה..."

- 3.5. כאמור, מבחני התמיכה לא רק שהם מתעלמים במשתמע משאלת חובת הגיוס אלא הם מדברים במפורש על מי שבאופן אקטיבי אינו עמוד בתני החוק לדחיית שירות בגין כך שהוא גם עובד וגם לומד, ולמרות זאת אף הוא נכלל במבחני התמיכה לסבסוד במעונות.
- 3.6. הרציונל שנמצא בבסיס ההתעלמות המכוונת מחובת הגיוס עפ"י חוק דחיית שירות גם בתקופת תחולתו של החוק, הינו עידוד יציאה לעבודה של האם, מקום בו האב עפ"י אמונתו ודתו תורתו אומנותו, גם בהעדר הסדר חוקי לדחיית שירותו.

4. התעלמות מוחלטת מהסתמכות ההורים.

- 4.1. כל בר דעת מבין כי ההורים אשר רשמו את ילדיהם למעונות הסמל, בוודאי אלו שתורתם אומנותם ואין באפשרותם לשלם את מלוא שכר הלימוד, עשו זאת בעיקר בהסתמך על הסבסוד הניתן בהתאם למבחני התמיכה הקיימים. לשם כך ההורים צירפו את מלוא המסמכים הנדרשים; תצהיר הורה לומד; מבחני הכנסה; אישורי לימודים ועוד.
- 4.2. ברור לכל בר דעת כי אילו לא היה סבסוד לאותם הורים, הרי שהם לא היו מתדפקים על שערי המעון ו/או על שערי משרד העבודה, בכדי להכניס את ילדיהם למעונות יום, כשברור שלא יוכלו לעמוד בתשלומי שכר הלימוד בהעדר תמיכה.
- 4.3. שינוי של מבחני התמיכה בשלב זה בו אנו נמצאים עם פתיחת שנת הלימודים הבאה, בעצם, שמה לאל את כל מאמציהם של אותם הורים להכניס את ילדיהם למעון. וכל מה שהם עשו עד עתה בהסתמך על הסבסוד אותו הם היו אמורים לקבל בהתאם למבחני התמיכה, הפך בין רגע למעשה מיותר חסר תועלת ותוחלת.
- 4.4. אם אין בכך די, הרי שעם ביטול מבחני התמיכה בשלב זה ששנת הלימודים הבאה כבר נמצאת בפתח, מריעה את מצבם של ההורים לאין ערוך מאשר אילו מבחני התמיכה היו מתבטלים למשל לפני כחצי שנה. שכן, ביטולם של מבחני התמיכה קודם הרישום למעונות

שר העבודה
MINISTER OF LABOR

היה מאפשר לאותם הורים למצוא חלופות שונות ומשונות לשהות ילדם במעון מוזל / משפחתון / מטפלת וכדו'. כיום, ערב פתיחת שנת הלימודים רוב ככל החלופות האלטרנטיביות כבר לא קיימות. שכן, אלו כבר נמצאים בתפוסה מלאה לנוכח מצוקת המקום במעונות.

4.5. כך שביטול הסבסודיה בשלב זה ערב פתיחת שנה"ל הבאה איננה רק שלילת הטבה של ההורה המסובסד עד כה, אלא אף הרעת תנאים ממשית ממצבו הקודם לו לא היה מעולם סבסודיה. והכל אך בגין אוזלת ידה של הרשות השלטונית אשר החליטה על ביטול מבחני התמיכה ערב שנת הלימודים, בעיתוי שלא מאפשר להורה שנשלל ממנו הסבסודיה להיערך בהתאם לקראת שנה"ל הבאה.

4.6. לעניינו יפים דברי כבוד השופט א. שטיין² "את הרציונל העומד מאחורי הלכה זו ניתן לסכם בשתי מילים: הסתמכות והגינות. חובת ההגינות אשר חלה על השלטון מחייבת אותו להימנע מהסרה נמהרת של רשת הביטחון, שמתוקף מדיניות הרווחה הקודמת שלו נפרשה מתחת לרגלי אזרח, באופן שגורם לאזרח ליפול לתהום כלכלית ולשנות לרעה את דפוסי החיים הבסיסיים שלו ושל בני משפחתו. לעניינו של עיקרון זה – אשר מושתת, כאמור, על הסתמכות האזרח ועל הגינות השלטון".

4.7. אני ער לכך שישנם הבדלים מהותיים בין עניין זילבר לנדון דנן ולו בשל העדר המעמד החוקי של אלו שתורתם אומנותם בהתאם לפסיקת בג"ץ 6198/23. אך ברור שבהתחשב בנתון העובדתי בו ביטול הסבסודיה בעיתוי הנוכחי גורע את מצבו של ההורה המסתמך לו לא היה מעולם סבסוד, בהעדר חלופות בשלב זה של פתיחת שנה"ל הבאה, הרי שביטול כאמור לא רק שאין בו הגינות, אלא אף נעדר אחריות מינימלית לאלפי משקי בית אשר ללא ספק יפלו לתהום כלכלית.

5. התעלמות מעקרון השוויון

5.1. למותר להכביר במילים אודות חשיבותו של עקרון השוויון המהווה נשמת אפה של דמוקרטיה³ "מן המפורסמות הוא כי השוויון הוא מערכי היסוד של המדינה. הוא מונח ביסוד הקיום החברתי. הוא מעמודי התווך של המשטר הדמוקרטי"⁴

5.2. יישומה של הנחיית הייעוץ המשפטי השוללת זכאות לסבסוד ממי שתורתו אומנותו, בהכרח מהווה פגיעה בזכות לשוויון. שכן, יישומה מצריך אחת מהשתיים; או לדרוש ממבקש הסבסוד הוכחת שירות צבאי או פטור; או לחילופין לבקש מידע ממשרד הביטחון

² בבג"ץ 5782/21 לאה זילבר נ' שר האוצר (נבו 12.1.2022) (להלן: "עניין זילבר")

³ השופט מ' לנדוי בבג"ץ 98/69 ברגמן נ' שר האוצר, פ"ד כג, 698, 693 (1)

⁴ בג"ץ 4112/99 עדאלה נ' עיריית תל-אביב-יפו, פ"ד נו (5) 393, 415; בג"ץ 10026/01 עדאלה נ' ראש הממשלה, פ"ד נו (3) 31, 39; בג"ץ 114/78 בורקאן נ' שר האוצר, פ"ד ל"ב(2) 800, 806; יצחק זמיר, משה סובל "השוויון בפני החוק" משפט וממשל ה (תש"ס) 165, 166; בג"ץ 953/87 פורז נ' מועצת עיריית ת"א, פ"ד מב(2) 309, 332 ועוד.

רחוב בנק ישראל 5, ירושלים, בניין ג'נרי 1, טל': 03-7347575, פקס: 074-7696341, מייל: sar@labor.gov.il

5 Bank of Israel St. Jerusalem, Genre Building 1, Tel: 03-7347575, Fax: 074-7696341 Mail: sar@labor.gov.il

שר העבודה
MINISTER OF LABOR

- אודות מבקש הסבסוד, האם שירת שירות צבאי או לאו. שהרי ברור כי מבקש סבסוד אשר שירת שירות צבאי או כזה שיש לו פטור זכאי לסבסוד.
- 5.3. דרישה כאמור, המיועדת אך ורק למי שתורתו אומנותו, אשר איננה נדרשת מהורה עובד למשל, מהווה פגיעה אנושה בעקרון השוויון אשר הוא נשמת אפה של הדמוקרטיה.
- 5.4. ודוק, הפגיעה בעקרון השוויון כאמור, איננה רק כלפי הורה עובד מהמגזר הכללי, אלא גם כלפי הורים עובדים מהמגזר הערבי, אשר ברובם המכריע לא משרתים שירות צבאי חרף העדרה של נורמה משפטית הפוטרת אותם משירות כאמור, ולמרות זאת הם זכאים לסבסוד במעונות בהתאם למבחני הכנסה למרות שאין כל חוק שפוטר אותם משירות צבאי.
6. מבלי לגרוע מהטיעונים המשפטיים כבדי המשקל אשר כאמור הוצגו בפנייך במסגרת הדיונים בהם הייתי שותף ואשר משום מה לא זכו אף לא לבדל התייחסות בחוות דעתך חרף חובת ההנמקה המוטלת על רשות שלטונית ובוודאי על הייעוץ המשפטי לממשלה, הרי שבלתי ניתן להתעלם מהתוצאה הקשה והעגומה של חוות דעתך.
7. סבורני כי לא יהיה זה מוגזם לומר שאף את אינך סבורה כי לנוכח החלטתך לשלול סבסוד מעונות למלש"בים, כל אותם מלש"בים ייצאו בהמוניהם להתגייס לשירות צבאי, או חלילה יינטשו את ספסלי הישיבות. אזי מה האלטרנטיבה שלהם? או השמת הקטינים במסגרות בלתי מפקחות, בעלות נמוכה, עם כל הסכנות הבטיחותיות הכרוכות בכך, או התפטרותה של האם מעבודתה. כל אחת מהאפשרויות הללו היא אפשרות גרועה.
8. יהא זה מיותר להכביר במילים אודות הפגיעה האנושה בקטינים שבעקבות חוות דעתך יועברו למסגרות בלתי מפקחות או אף בלתי לגאליות בהעדר מענה הולם אחר, וחלקם יועברו אף באמצע שנה (בחלוף תקופת המעבר) כאשר לדעת גורמי המקצוע שינוי פתאומי בסביבה המוכרת לילד בלי תיווך וליווי מקצועי עלול להסב נזק בל יתואר להתפתחותו התקינה של הפעוט. אך גם האפשרות השנייה בהם הנשים תפסקנה לעבוד בכדי לאפשר לבעליהן לשקוד באוהלה של תורה, גם היא גרועה.
9. אציין כי משרדי במשך שנים ארוכות – ולאחרונה, ביתר שאת – שם דגש על שילוב נשים בכלל ונשים מהמגזר החרדי בפרט בשוק התעסוקה, ואכן בדו"ח שוק העבודה בישראל 2023⁵ שפורסם ביולי 2024 ניכרים תוצאות ההשקעה הרבה ותעסוקת נשים מהמגזר החרדי כמעט משתווה לתעסוקת נשים מהמגזר הכללי, האם את כל זה אנחנו רוצים להשיג לאחור שנות אור?

⁵ <https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/annual-employment-report23/he/employment-report-2023.pdf>

שר העבודה
MINSTER OF LABOR

היכן האחריות לכלכלה, היכן האחריות למשק? איזה הגיון יש לפגוע פגיעה אנושה במשק, בנשים ובילדים אך בגין דתם ואמונתם?

10. כאמור, אני סבור שאין ואסור שיהיה כל קשר בין מבחני התמיכה לשירות הצבאי. מבחני התמיכה נקבעו ונוסחו בהתחשב אך ורק בתועלת המשקית והכלכלית שתצמח מסבסוד המעונות, כשהקו המנחה הוא עידוד תעסוקה וכמה שיותר. גם אם אחד מבני הזוג אינו עובד בגלל השקפתו הדתית / אמונתו, אבל האם כן עובדת, אזי זה חלק מהאינטרס הכלכלי של המשק לאפשר לה לעבוד.

11. לנוכח צבר הנימוקים האנושיים והמשפטיים המפורטים לעיל, אבקשך לשנות את החלטתך. לחילופין ולמצער, נוכח חובת ההנמקה החלה עלייך, אבקשך לנמק את החלטת שבסימוכין בהתייחס לכל אחת מהטענות שמועלות בפנייתי זו.

בברכה

10/11 ק"ן - 213

יואב בן צור

שר העבודה

העתק:

ראש הממשלה מר בנימין נתניהו
שר המשפטים חה"כ יריב לוין
ישראל אוזן, מנכ"ל משרד העבודה
ד"ר גיל לימון, המשנה ליועצת המשפטית לממשלה
עו"ד אביטל סומפולינסקי, המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי וחוקתי)
עו"ד ענר הלמן, מנהל מחלקת הבג"צים
עו"ד אבי מסינג, היועץ המשפטי למשרד האוצר